ECLI:LV:AT:2022:0523.A420215718.18.S
Lieta Nr. A420215718, SKA-596/2022
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2022.gada 23.maijā

Tiesa šādā sastāvā: senatores Ieva Višķere, Dzintra Amerika, Anita Kovaļevska

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz AS „Citadele banka" pieteikumu par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra faktiskās rīcības, veicot ierakstus maksātnespējas reģistrā par konkrētas privātpersonas maksātnespējas procesu, atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu 5559,81 *euro* atlīdzinājumu, sakarā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 22.novembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] 2017.gada 25.aprīlī Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs) tika saņemts Daugavpils tiesas 2017.gada 24.aprīļa spriedums, ar kuru pasludināts konkrētas privātpersonas maksātnespējas process. Uzņēmumu reģistrs 2017.gada 25.aprīlī š o spriedumu reģistrēja informācijas sistēmā, kā arī nolēma izdarīt ierakstu maksātnespējas reģistrā par procesa pasludināšanu, bankrota procedūras uzsākšanu un kreditoru pieteikšanās termiņu.

Konkrētā maksātnespējas procesa ietvaros pieteicēja AS „Citadele banka" neiesniedza kreditora prasījumu. 2017.gada 11.oktobrī maksātnespējas reģistrā veikts ieraksts par attiecīgās privātpersonas saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu.

Pieteicēja vērsās Uzņēmumu reģistrā, norādot, ka oficiālajā tīmekļvietnē 2017.gada 25.aprīļa ierakstos un arī pēc tam nebija atrodams ieraksts par konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesu un tāpēc pieteicēja par to laikus neuzzināja un secīgi zaudēja kreditora statusu un prasījuma tiesības pret šo privātpersonu. Šā iemesla dēļ pieteicēja lūdza Uzņēmumu reģistru atlīdzināt tai radītos zaudējumus (summu, kuru pieteicējai bija parādā attiecīgā privātpersona).

Uzņēmumu reģistrs atteica atlīdzināt zaudējumus, norādot, ka ieraksti maksātnespējas reģistrā par konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesu bija izdarīti atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām.

Pieteicēja vērsās tiesā, lūdzot atzīt Uzņēmumu reģistra rīcību par prettiesisku un atlīdzināt zaudējumus.

[2] Administratīvā apgabaltiesa ar 2020.gada 5.marta spriedumu pieteikumu noraidīja. Ar Senāta 2021.gada 14.maija spriedumu (*ECLI:LV:AT:2021:0514.A420215718.10.S*) minētais apgabaltiesas spriedums atcelts daļā, kas attiecas uz Uzņēmumu reģistra faktiskās rīcības, veicot ierakstu maksātnespējas reģistra sadaļā „Žurnāls" par konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesu, atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu atlīdzinājumu.

[3] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu no jauna, ar 2021.gada 22.novembra spriedumu pieteikumu apmierināja daļā. Tiesa atzina par prettiesisku Uzņēmumu reģistra faktisko rīcību, veicot ierakstu maksātnespējas reģistra sadaļā „Žurnāls" par konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesu, un uzdeva Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējai zaudējumus 402,53 *euro*. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[3.1] Pats Uzņēmumu reģistrs atzīst, ka laikā no 2017.gada 25.aprīļa līdz 2018.gada 18.janvārim maksātnespējas reģistra sadaļā „Žurnāls" ieraksts par konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesa pasludināšanu nebija redzams. Tāpēc reģistra rīcība, minētajā laika periodā nenodrošinot, ka attiecīgajā maksātnespējas reģistra sadaļā norādītā informācija ir pilnīga, atzīstama par prettiesisku.

[3.2] Pieteicēja minētajā laika periodā varēja paļauties uz to, ka informācija maksātnespējas reģistra sadaļā „Žurnāls" ir pilnīga, pieteicēja uz to paļāvās un pieteicējas paļāvība ir aizsardzības vērta. Līdz ar to ir konstatējams pamats zaudējumu, kas pieteicējai radušies saistībā ar Uzņēmumu reģistra prettiesisko faktisko rīcību, atlīdzināšanai.

[3.3] Pieteicēja norāda, ka Uzņēmumu reģistra prettiesiskās faktiskās rīcības dēļ pieteicēja neiesniedza kreditora prasījumu konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesā, kā rezultātā zaudēja kreditora statusu un prasījuma tiesības pret attiecīgo privātpersonu un neatguva parādu 5559,81 *euro*. To, ka konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summa bija 5559,81 *euro*, apliecina arī citi pierādījumi lietā. Tomēr ņemams vērā, ka kreditori, kuri iesniedza kreditora prasījumus maksātnespējas procesā, parādu atguva tikai 7,20 %–7,24 % apmērā. Līdz ar to atzīstams, ka arī pieteicēja nevar pretendēt uz lielāku summu kā 7,24 % no konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summas, jo pieteicēja nevar pretendēt uz lielāku summu, nekā būtu ieguvusi, ja Uzņēmumu reģistrs kļūdu nebūtu pieļāvis. Tas nozīmē, ka pieteicējai ir atlīdzināmi zaudējumi 402,53 *euro* (7,24 % no 5559,81 *euro*).

[4] Uzņēmumu reģistrs iesniedza kasācijas sūdzību par spriedumu daļā, kurā Latvijas Republikai uzdots atlīdzināt pieteicējai zaudējumus 402,53 *euro*. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka gadījumā, ja pieteicēja konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesā būtu iesniegusi kreditora prasījumu, tas nozīmētu, ka maksātnespējas procesā būtu gan lielāks kreditoru skaits, gan attiecīgi arī lielāka kreditoru pieteiktā kopējā saistību summa. Tas savukārt nozīmētu, ka saskaņā ar kreditoru vienlīdzības principu katrs kreditors varētu saņemt maksimums 5,83 % no pieteiktās saistību summas, nevis 7,24 % no attiecīgās summas. Līdz ar to tiesas noteiktais atlīdzinājuma apmērs ir nepareizs.

[5] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību pieteicēja norādīja, ka pārējie pieci kreditori konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesā jau ir atguvuši parādu 7,20 %–7,24 % apmērā no pieteiktās saistību summas. Tāpēc, ja pieteicējai tiktu atlīdzināti zaudējumi tikai 5,83 % apmērā no

privātpersonas saistību pret pieteicēju summas, pieteicēja tiktu nepamatoti diskriminēta attiecībā pret pārējiem kreditoriem. Līdz ar to pieteicēja kasācijas sūdzību uzskata par nepamatotu.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas sūdzībā Uzņēmumu reģistrs argumentē, ka apgabaltiesa, atzīstot pieteicējai tiesības uz atlīdzinājumu 402,53 *euro* apmērā, nav pārliecinājusies, vai notikumu tiesiskas norises gadījumā (proti, ja iestāde nebūtu pieļāvusi tiesas konstatēto kļūdu) pieteicēja maksātnespējas procesa ietvaros būtu varējusi atgūt šādu summu. Uzņēmumu reģistrs uzsver, ka gadījumā, ja pieteicēja būtu pieteikusi kreditora prasījumu, tad attiecīgajā maksātnespējas procesā katra kreditora, tostarp – pieteicējas, atgūtie līdzekļi būtu proporcionāli mazāki un tādējādi arī zaudējumu apmērs, kurus radījusi iestādes kļūda, ir mazāks.

[7] Personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā un konkretizētas Administratīvā procesa likuma 92.pantā, kas kopsakarā ar šā likuma 3.panta trešo daļu noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas tam nodarīts ar prettiesisku iestādes faktisko rīcību. Savukārt Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā regulēts minēto tiesību īstenošanas mehānisms. Šis likums citstarp paredz, ka tiesības uz atlīdzinājumu rodas tad, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība, un cēloņsakarība nepastāv gadījumā, kad tāds pats zaudējums būtu radies arī tad, ja iestāde būtu rīkojusies tiesiski (likuma 6.pants).

No minētajām tiesību normām izriet, ka atlīdzinājuma institūta būtība un primārais uzdevums administratīvajā procesā ir nodrošināt to zaudējumu atlīdzināšanu, kurus ir izraisījusi iestādes prettiesiska rīcība. Tādā veidā tiek nodrošināts, ka valsts uzņemas atbildību par tiem zaudējumiem, kurus izraisījusi iestāde (iestādes pieļauta kļūda), vienlaikus neuzņemoties atbildību par zaudējumiem, kas personai radušies neatkarīgi no iestāžu rīcības. Tāpēc zaudējumu atlīdzināšana ir vērsta uz to, lai cietušais tiktu nostādīts tādā mantiskā stāvoklī, kāds pastāvētu, ja zaudējumus izraisījusī iestādes kļūda nebūtu pieļauta, vienlaikus paturot prātā, ka atlīdzinājumam nebūtu cietušajam jārada labāka mantiskā situācija, nekā tā būtu bijusi, ja pārkāpums nebūtu pieļauts (*Senāta 2022.gada 8.marta sprieduma lietā Nr. SKA-384/2022 (ECLI:LV:AT:2022:0308.A420417014.11.S) 12.punkts, 2022.gada 10.maija sprieduma lietā Nr. SKA-471/2022 (ECLI:LV:AT:2022:0510.A420340016.15.S) 39.punkts un tajos norādītā judikatūra*).

[8] Ievērojot minēto, atzīstams, ka atbilstīga atlīdzinājuma par personas nepamatotu tiesību aizskārumu noteikšanā būtiska nozīme var būt tam, kāda situācija hipotētiski būtu izveidojusies (pastāvējusi), ja iestāde nebūtu rīkojusies prettiesiski, jeb, citiem vārdiem, kāda būtu iespējamā notikumu attīstības gaita, ja iestāde nebūtu pieļāvusi konkrēto kļūdu.

Pieteicēja izskatāmajā lietā argumentē, ka iestādes prettiesiskās rīcības dēļ pieteicēja neesot varējusi iesniegt kreditora prasījumu konkrētas privātpersonas maksātnespējas procesā, un tā rezultātā esot zaudējusi kreditora statusu un prasījuma tiesības pret attiecīgo privātpersonu. Proti, pieteicējas pozīcija lietā ir tāda, ka gadījumā, ja iestāde nebūtu pieļāvusi konkrēto kļūdu, pieteicēja būtu iesniegusi kreditora prasījumu konkrētajā maksātnespējas procesā un tā rezultātā būtu atguvusi vismaz daļu no attiecīgās privātpersonas saistību pret pieteicēju summas. Attiecīgi pieteicēja kā zaudējumus, kas tai radušies iestādes prettiesiskās rīcības dēļ, ir norādījusi konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summu.

Tādējādi, lai noteiktu zaudējumu apmēru, kas konkrētajā gadījumā pieteicējai ir radies iestādes prettiesiskās rīcības dēļ, tiesai bija jāvērtē, kā konkrētais maksātnespējas process būtu norisinājies tad, ja tajā kreditora prasījumu vienlaikus ar pārējiem kreditoriem būtu iesniegusi arī pieteicēja, pārbaudot, kādu saistību summu šādā situācijā pieteicēja ticami būtu varējusi atgūt.

[9] Apgabaltiesa konstatējusi, ka konkrētās privātpersonas maksātnespējas procesā kreditora prasījumus iesniedza pieci kreditori, no kuriem katrs atguva 7,20 %–7,24 % no attiecīgās privātpersonas saistību pret kreditoriem summas. Tā rezultātā tiesa atzinusi, ka arī pieteicēja būtu varējusi atgūt maksimums 7,24 % no konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summas, proti, būtu varējusi atgūt 402,53 *euro*.

Tomēr, kā pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, tiesa minēto secinājumu ir izdarījusi, vērtējot to, kā *faktiski norisinājās* konkrētās privātpersonas maksātnespējas process, nevis kā tas *būtu norisinājies*, ja iestādes prettiesiskā rīcība nebūtu izdarīta. Jāņem vērā, ka gadījumā, ja iestāde nebūtu pieļāvusi konkrēto kļūdu un attiecīgi kreditora prasījumu konkrētajā maksātnespējas procesā būtu iesniegusi arī pieteicēja, maksātnespējas procesā kreditora prasījumus būtu iesnieguši kopumā seši, nevis pieci kreditori. Arī kopējā kreditoru pieteiktā saistību summa būtu par pieteicējas kreditoru prasījumā norādīto summu lielāka, nekā piecu kreditoru prasījumu gadījumā. Tas nozīmē, ka iespējamajā notikumu attīstības gaitā, kāda būtu bijusi (izveidojusies), ja iestādes kļūda nebūtu pieļauta, katrs kreditors būtu varējis atgūt procentuāli mazāku apmēru no kreditoru prasījumos norādītās summas, nekā kreditori faktiski atguva konkrētajā maksātnespējas procesā.

Tādējādi tiesa nav pareizi piemērojusi tiesību normas par atlīdzinājuma piešķiršanu, kļūdaini uzskatot, ka izskatāmajā situācijā jāvērtē apstākļi, kādā apmērā citi kreditori faktiski atguva parādu, nevis apstākļi, kādā apmērā pieteicēja būtu atguvusi parādu, ja nebūtu pieļauta lietā konstatētā Uzņēmumu reģistra kļūda.

Šāda tiesas kļūda var novest pie tā, ka pieteicējai tiek atlīdzināta lielāka summa nekā zaudējumu apmērs, kāds pieteicējai faktiski radies iestādes pieļautās kļūdas dēļ.

[10] Pieteicēja paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka gadījumā, ja lietā tiktu atzīts, ka pieteicējai ir atlīdzināmi mantiskie zaudējumi 5,83 % apmērā no tās summas, kuru pieteicēja būtu norādījusi kā konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summu, iesniedzot kreditora prasījumu attiecīgās privātpersonas maksātnespējas procesā, tas radītu kreditoru vienlīdzības principa pārkāpumu. Proti, izveidotos situācija, kad pieteicēja saņemtu procentuāli mazāku apmēru no konkrētās privātpersonas saistību pret pieteicēju summas, nekā konkrētajā maksātnespējas procesā faktiski saņēma pārējie pieci kreditori.

Senāts norāda, ka minētais arguments nevar attaisnot atlīdzinājuma piešķiršanu lielākā apmērā, nekā iestādes radītie zaudējumi. Vērtējot, kādi zaudējumi pieteicējai ir atlīdzināmi saistībā ar iestādes prettiesisku faktisko rīcību, kā jau norādīts, ir jāpārbauda, kādu naudas summu pieteicēja būtu saņēmusi, ja iestāde nebūtu pieļāvusi konkrēto kļūdu. Konkrētā gadījuma kontekstā minētais nozīmē, ka ir jāvērtē, kādu saistību apmēru, ievērojot kreditoru vienlīdzības principu, iespējamajā notikumu attīstības gaitā konkrētajā maksātnespējas procesā būtu atguvis katrs kreditors, tostarp pieteicēja. Tieši uz šādu saistību apmēru pieteicējai ir tiesības mantisko zaudējumu atlīdzinājuma veidā, jo tas ir zaudējumu apmērs, kas ir tiešā cēloņsakarībā ar iestādes kļūdu. Tas, ka citi kreditori konkrētajā maksātnespējas procesā faktiski atguva proporcionāli lielāku saistību apmēru, nerada pieteicējai tiesības prasīt iestādei (un plašākā nozīmē – valstij) atlīdzināt lielāku zaudējumu apmēru, nekā pieteicējai radušies iestādes pieļautās kļūdas dēļ. Ja pieteicēja tiktu nostādīta labākā mantiskajā situācijā, nekā pieteicēja atrastos, ja iestādes kļūda nebūtu pieļauta, tas, kā jau minēts, būtu pretrunā zaudējumu atlīdzināšanas principiem administratīvajā procesā. Senāts uzsver, ka atlīdzinājums par valsts pārvaldes iestāžu nodarītajiem zaudējumiem tiek piešķirts no

publiskā budžeta līdzekļiem, tātad būtībā – no visu nodokļu maksātāju naudas, un arī tāpēc nav pieļaujams, ka personai tiek piešķirts lielāks atlīdzinājums, nekā tai pienākas.

[11] Rezumējot minēto, atzīstams, ka apgabaltiesas spriedums tā pārsūdzētajā daļā ir atceļams un minētajā daļā lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 22.novembra spriedumu pārsūdzētajā daļā un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atmaksāt Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram par kasācijas sūdzības iesniegšanu samaksāto drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

I. Višķere Dz. Amerika A. Kovaļevska